

Історичні, філософські, правові й кадрові проблеми фізичної культури та спорту

УДК 378.016:796.5

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ТУРИЗМ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЗДОРОВ'Я

Ірина Войтович¹, Василь Войтович¹, Нінель Мацкевич¹

¹Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна, wirchuk@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2220-7481-2018-03-03-11>

Анотація

Актуальність дослідження зумовлена суперечністю між потребою в компетентних спеціалістах у сфері фізичної культури, туризму та рекреації й недостатніми моделями їх підготовки, зокрема з дисципліни «Рекреаційний туризм». **Мета дослідження** – розробити модель оптимального освітнього процесу навчання рекреаційному туризму студентів факультетів фізичної культури з напрямку рекреаційного туризму. **Методи дослідження** – анкетування, теоретичне моделювання, аналіз й узагальнення літературних джерел, педагогічне спостереження, метод математичної статистики. **Результати роботи.** Установлено, що професійна підготовка майбутніх фахівців рекреаційного туризму визначається як процес, що відображає науково та методично обґрунтовані освітньо-виховні заходи вищого закладу освіти, які мають теоретичний і практичний характер. Дані дослідження засвідчили, що під час вивчення навчального предмету «Рекреаційний туризм» студенти надають перевагу практичним заняттям, інформаційним лекціям (26,9%), лекціям-візуалізаціям (26,9%), лекціям-дискусіям (22,6%), зустрічам із практиками в галузі рекреаційного туризму, відвідуванню екскурсій, туристичних об'єктів, турагентств тощо. Науковці також рекомендують доповнювати систему освіти підготовки таких фахівців такими методами навчання, як проблемні ситуації, ділові ігри, Інтернет-тренінги, конференції, та створювати міжпредметні зв'язки з іноземними мовами, економікою й менеджментом. Щодо розділів дисципліни, які б студенти хотіли опанувати передусім на практичному рівні, то найбільшу зацікавленість відзначено в активних видах туризму, таких як спортивний, зокрема пішохідний, туристичних послугах, краєзнавстві та туристичній анімації. **Висновки.** Отже, формування ефективної моделі профільної підготовки студентів факультетів фізичної культури й здоров'я, саме комплексність в організації навчального процесу з рекреаційного туризму, урахування думки студентів, колег і напрацювання теоретиків та практиків щодо підбору змісту, методів і форм занять, способів оцінки знань, дасть змогу підвищити рівень знань та мотивацію до вивчення цієї дисципліни.

Ключові слова: рекреаційний туризм, студенти факультетів фізичної культури, заняття, ефективність, фахівець.

Ірина Войтович, Василь Войтович, Нінель Мацкевич. Рекреационный туризм в процессе подготовки будущих специалистов отрасли физической культуры и здоровья. **Актуальность** исследования обусловлена противоречием между необходимостью в компетентных специалистах в сфере физической культуры, туризма и рекреации и недостаточными моделями их подготовки, в частности по дисциплине «Рекреационный туризм». **Цель исследования** – разработать модель оптимального образовательного процесса обучения рекреационном туризме студентов факультетов физической культуры по направлению рекреационного туризма. **Методы исследования** – анкетирование, теоретического моделирования, анализ и обобщение литературных источников, педагогическое наблюдение, метод математической статистики. **Результаты работы.** Установлено, что профессиональная подготовка будущих специалистов рекреационного туризма определяется как процесс, отражающий научно и методически обоснованные образовательно-воспитательные мероприятия высшего учебного заведения, имеющие теоретический и практический характер. Данные исследования показали, что при изучении учебного предмета «Рекреационный туризм» студенты предпочитают практическим занятиям, информационным лекциям (26,9%), лекциям визуализации (26,9%), лекциям-дискуссиям (22,6%), встречам с практиками в области рекреационного туризма, посещению экскурсий, туристических объектов, турагентств и т. п. Ученые также рекомендуют дополнять систему образования подготовки таких специалистов такими методами обучения,

как проблемные ситуации, деловые игры, интернет-тренинги, конференции, – и создавать межпредметные связи с иностранными языками, экономикой и менеджментом. По разделам дисциплины, которые студенты хотели овладеть прежде всего на практическом уровне, наибольший интерес отмечается в активных видах туризма, таких как спортивный, в частности пешеходный, туристических услугах, краеведении и туристической анимации. **Выводы.** Таким образом, формирование эффективной модели профильной подготовки студентов факультетов физической культуры и здоровья, именно комплексность в организации учебного процесса по рекреационному туризму, учета мнения студентов, коллег и наработки теоретиков и практиков по подбору содержания, методов и форм занятий, способов оценки знаний, позволит повысить уровень знаний и мотивацию к изучению данной дисциплины.

Ключевые слова: рекреационный туризм, студенты факультетов физической культуры, занятия, эффективность, специалист.

Iryna Voitovych, Vasyl Voitovych, Ninel Matskevych. Recreational Tourism In The Process Of Future Specialists Education In The Field Of Physical Culture And Health. *The topicality of the research* is due to the contradiction between the need for competent specialists in the field of Physical Culture, Tourism and Recreation and insufficient models for its education, in particular for the discipline «Recreational Tourism». *The aim of the research* is to develop a model of the optimal educational process of Recreational Tourism for the students of Physical Culture faculties in the field of Recreational Tourism. *The methods of research:* questionnaires, theoretical modeling, analysis and generalization of literary sources, pedagogical observation, method of mathematical statistics. *The Results of the Work.* It is established that the professional training of future specialists in recreational tourism is defined as a process that reflects scientifically and methodically substantiated educational measures of a higher educational institution that are of a theoretical and practical nature. These studies have testified that in studying of the educational "Recreational Tourism" discipline, students prefer practical classes, informational lectures (26,9 %), lectures-visualizations (26,9 %), lecture-discussions (22,6 %), meetings with practices in the field of recreational tourism, meetings with practitioners in the field of recreation tourism, excursions, touristic attractions and travel agencies, etc. The researchers also recommend to supplement the education system by the following education methods: problem situations, business games, online trainings, conferences, and create the interdisciplinary relations with foreign languages, economics and management. With regard to the disciplines that students would like to learn firstly on a practical level, the most interest is noted in active types of tourism, such as sports, in particular pedestrian, tourist services, ethnographic studies and tourist animation. **Conclusions.** Thus, the formation of an effective model of profile training of students of the Physical Culture and Health faculties, in particular the complexity in organizing of the educational process for Recreational Tourism, taking into account the views of students, colleagues and the theorists and practitioners work on the selection of content, methods and forms of classes, methods of knowledge assessment, will allow to raise the level of knowledge and motivation to study this discipline.

Key words: Recreational Tourism, students of Physical Culture Faculties, classes, efficiency, specialist.

Вступ. Для формування та розвитку здорового суспільства дуже важливими факторами є популяризація й упровадження фізичної рекреації, яка виступає активною формою реалізації фізичної культури [10; 12; 13; 14]. Вона сприяє вчасному попередженню перевтоми, відновленню фізичних і духовних сил, може попередити низку негативних факторів, які знижують здоров'я й працездатність людини. О. Бар-Ор, Т. Роуланд [3], О. М. Жданова зі співавторами [12], Т. Ю. Круцевич [10], С. М. Футорний [18] та ін. наголошують на необхідності формування у школярів і молоді звичку до активного дозованого відпочинку, ведення здорового способу життя, що тісно переплітається з екологічним та патріотичним вихованням.

Відомо, що саме туризм у сучасному світі сприймається як один із головних чинників рекреаційної діяльності, який у правильному дозуванні та в поєднанні з природними чинниками може підійти для контингенту будь-якого віку, статі й професії. Рекреаційний туризм забезпечує низку таких потреб, як гармонійний усебічний розвиток, сприяння розвитку фізичних якостей; зміцнення здоров'я та попередження захворювань; забезпечення повноцінного відпочинку й відновлення сил через переключення уваги від побутової та трудової діяльності; підтримання високої працездатності; реалізація освітніх, виховних і пізнавальних завдань тощо [4; 10; 15].

С. М. Кобзова [8], В. К. Федорченко, Т. А. Дьорова [15], І. М. Філоненко [16] відзначають, що існує невідповідність між попитом на фахівців у сфері різних видів туризму, зокрема рекреаційного, та забезпеченням цієї галузі висококваліфікованими кадрами з хорошими практичними знаннями й навичками. Вхідження України у світовий туристичний процес потребує відповідного кадрового забезпечення.

Ми підтримуємо думку І. М. Філоненко, що «...рівень обслуговування в туризмі дуже залежить від рівня підготовки працівників, що є особливістю галузі» [16, с. 60]. А. О. В. Андреева й О. Л. Благій відзначають у своїй праці про осучаснення системи підготовки кадрів у сфері рекреації, що дасть змогу підвищити конкурентоспроможність випускників ВЗО та «...допоможе відгородити їх від конкуренції з боку некваліфікованих претендентів на робочі місця на ринку рекреаційних послуг» [1, с. 6].

Питання освіти туристсько-спортивного й рекреаційного спрямування у вищих навчальних закладах фізкультурного профілю також досліджували О. В. Андреева та О. Л. Благій [1], О. М. Жданова зі співавторами [12], А. П. Конох [9], Т. Ю. Круцевич [10], Л. П. Сущенко [14], Г. П. Щука [19] й ін., при цьому проблемі підготовки фахівців для сфери рекреації з окремих навчальних дисциплін не приділено належної уваги.

Мета роботи – розробити модель оптимальної організації навчання рекреаційному туризму студентів факультетів фізичної культури та здоров'я.

Завдання дослідження:

1) встановити фактори покращення засвоєння навчального матеріалу студентами спеціальностей «фізична культура» й «фізична культура та спорт»;

2) сформуванню моделі професійної підготовки студентів факультетів фізичної культури й здоров'я спеціалізації «Методика туристичної роботи» у сфері рекреаційного туризму.

Методи та організація досліджень. У процесі виконання роботи використано такі методи, як *аналіз й узагальнення літературних джерел; анкетування* (анкета розроблялася відповідно до рекомендацій В. А. Гладуша [7], О. О. Нестулі [11] та М. М. Фіцули [17] і включала низку питань, що дало змогу врахувати думку тих, хто вже вивчає цей предмет, і тих, хто ще його вивчатиме); *педагогічне спостереження* за діяльністю студентів на практичних і теоретичних заняттях; завдяки *методу теоретичного моделювання* сформовано модель оптимальної організації навчання рекреаційному туризму студентів факультетів фізичної культури зі спеціалізації «Методика туристичної роботи»; отримані результати обробляли *методами математичної статистики* за допомогою електронної таблиці Excel for Windows'2007, визначали середнє значення й відсоткове співвідношення. Дослідження проводили на базі Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки та Рівненського державного гуманітарного університету серед студентів, які навчаються за спеціальностями 017 «Фізична культура і спорт» та 014.11 «Середня освіта (фізична культура)», 6.010201 «Фізичне виховання». Залучено 80 студентів (n=80) 2–4 курсів.

Результати дослідження. Відповідно до досвіду світової практики розвитку та функціонування туристично-рекреаційної діяльності, ця галузь вимагає підготовки кадрового забезпечення фахівцями п'яти основних напрямів: менеджери туризму та рекреації, які забезпечують розробку туристично-рекреаційних, оздоровчо-розважальних турів й організацію обслуговування на туристичних маршрутах; менеджери-економісти, які забезпечують бізнес-планування та організацію підприємницької діяльності в туристичних установах й організаціях; фахівці з розробки та організації програм дозвілля, рекреаційно-оздоровчих та реабілітаційних заходів під час організації туристичної діяльності в окремих групах й установах (аніматори); фахівці, які відповідають за спеціальні туристсько-рекреаційні заняття (інструктори-методисти, тренери тощо); фахівці з культурно-пізнавального туризму (екскурсоводи, фахівці музейної справи) [16].

Дослідженню цієї проблеми передували власні спостереження та спостереження колег щодо активності й ініціативності студентів на навчальних заняттях із таких дисциплін, як «Рекреаційний туризм», «Туризм», «Спортивний туризм», «Теоретичні основи дитячо-юнацького туризму», «Теорія та методика туристичної роботи».

Ми ж зупинимо свою увагу на вдосконаленні навчально-виховного процесу саме «Рекреаційного туризму» як такого, що охоплює найбільш широкий спектр напрямів освіти. Планування, організація та безпосереднє здійснення цього виду туризму вимагає необхідних знань, умінь і навичок зі сфери спортивного туризму, орієнтування на місцевості, фізичної рекреації, реабілітації, теорії та методики фізичного виховання, краєзнавства, створення й надання туристичних послуг, зеленого туризму, менеджменту, екології, медицини та ін.

Тому основною метою викладання цієї навчальної дисципліни є формування в студентів уявлення щодо основних рекреаційних потреб людини загалом і місця туризму в процесі рекреології різних верств населення та його організації й розвитку зокрема. Основними завданнями вивчення дисципліни виокремлено такі, як: оволодіння та закріплення студентами комплексу спеціальних теоретичних, методичних, практичних, законодавчих і програмно-нормативних основ рекреаційного туризму та суміжних дисциплін; уміння творчо використовувати набуті знання під час виконання освітніх, виховних, оздоровчих завдань; ефективно реалізовувати процес планування, підготовки й організації різних видів рекреаційного туризму; використання набутих знань у процесі організації туристсько-краєзнавчої, пізнавальної діяльності та відновлення життєвих сил (духовних, фізичних, моральних й ін.).

Загалом, ми розглядаємо студента факультету фізичної культури, котрий засвоює курс за напрямом рекреаційного туризму як особистість, як майбутнього фахівця, який цілеспрямовано здобуває у вищих навчальних закладах кваліфікацію відповідно до свого освітньо-кваліфікаційного рівня та спеціалізації впродовж спеціально організованого навчально-виховного процесу, що поєднує в собі спорт, туризм, відпочинок, активно-розважальний аспект, сприяє національно-патріотичному вихованню молоді, позитивно впливає на фізичний і психічний розвиток, підготовку до ведення здорового, активного та якісного способу життя, відповідної трудової діяльності.

Професійна підготовка майбутніх фахівців рекреаційного туризму визначається як процес, що відображає науково й методично обґрунтовані освітньо-виховні заходи вищого навчального закладу. Вони повинні бути спрямовані на планомірне формування протягом усього терміну навчання рівня професійних компетентностей особистості, достатніх для організації спортивного та оздоровчого туризму в закладах освіти, серед різних груп населення, успішної трудової діяльності в різних ланках активного рекреаційного туризму з урахуванням сучасних вимог ринку праці.

Для реалізації цих вимог слід:

- здійснювати оптимальний підбір змісту навчального матеріалу;
- створювати сучасне навчально-розвивальне середовище;
- використовувати інноваційні педагогічні технології навчання та виховання студентів;
- інтегрувати зміст навчальної дисципліни «Рекреаційний туризм» під час складання програм у загальну навчально-виховну та подальшу професійну діяльність;
- якісно організувати практичні заняття майбутніх фахівців із використанням раціонально-доцільних принципів, методів, форм роботи та технологій;
- сформулювати в студентів розуміння необхідності оволодіння знаннями, уміннями й навичками, що пропонуються.

Задля вдосконалення навчально-виховного процесу як лекцій, так і практичних занять, і підвищення в студентів факультетів фізичної культури та здоров'я мотивації до вивчення дисципліни «Рекреаційний туризм» нами проведено анкетування серед студентів 2–4-х курсів.

Це, на нашу думку, дасть змогу підкоректувати як зміст, так і форму навчально-виховної діяльності й удосконалити напрацьовані та підібрати нові методики й технології навчання.

Так, у дослідженні брало участь 80 студентів, 30,0 % із яких вивчали «Рекреаційний туризм», 70,0 % – ні. Нас цікавила думка кожної групи студентів із подальшим визначенням середнього показника.

Необхідність цієї дисципліни для опанування спеціалізації «Методика туристичної роботи» відзначило 75,0 % респондентів, негативну відповідь обрало 10,0 % опитаних і 15,0 % відзначили, що їм «важко відповісти». Наступне питання, яке нас цікавило, – це значимість розділів знань, що пропонуються для вивчення під час опанування «Рекреаційного туризму». Так, найбільш важливими студенти обох груп обрали «пішохідний» і «спортивний туризм», третє місце посів розділ знань «туристичні послуги», який респонденти виокремили як один з основних у процесі вивчення цієї дисципліни. Наступними за важливістю для опитаних студентів були розділи знань «краєзнавство» та «зелений туризм». І найменш значимими виділили знання з «анімації» та «маркетингу в туризмі». Хоча потрібно відзначити про можливу необізнаність студентів, які ще не вивчали цю дисципліну щодо значення анімації як активної рухової діяльності в організації туристсько-рекреаційного процесу.

Відповіді на питання «Який спосіб подання навчального матеріалу Вам найбільш цікавий? (відзначте не більше трьох)» дали можливість установити, що результати студентів обох виділених груп та середні показники відрізняються. Так, узагальнений показник засвідчив, що більшість опитаних усе ж надає перевагу отримання навчального матеріалу найбільш поширеним способом – через інформаційну лекцію (26,9 %). Такої самої думки група студентів, яка не вивчала навчальну дисципліну «Рекреаційний туризм» (28,4 %). Аналогічний відсоток в опитаних за загальними даними (26,9 %) зайняла й лекція-візуалізація – у її основу покладено метод наочності. Цей вид подання навчального матеріалу посів 1-ше місце серед студентів, які вивчали цей предмет, та 2-ге – у тих, котрі ще не були знайомі з «рекреаційним туризмом». Також опитані відзначили для себе цікавим варіантом опанування нової інформації туристсько-рекреаційного спрямування через лекцію-дискусію, що передбачає активний обмін думками в інтервалах між логічними розділами лекції. Це поживляє навчальний процес, активізує пізнавальну діяльність, дає можливість педагогу керувати колективною думкою групи (від 26,9 % – студенти, які вивчали дисципліну, до 20,9 % – котрі не вивчали; середній показник – на рівні 22,6 %).

Наступними типами лекцій із запропонованих, за допомогою яких студенти воліли б вивчати «рекреаційний туризм», були проблемні (12,9 %), бінарні лекції (5,4 %) та лекції прес-конференції

(5,4 %). Відзначимо, що кожна з них характеризується своєю цікавою формою, однак структура проблемної лекції більш зрозуміла студентам, порівняно з лекцією-конференцією. А що стосується бінарної лекції, то не завжди її можна фізично організувати та водночас вона доцільна для здійснення міжпредметних зв'язків, коли одна проблема стає інтегральною для викладачів суміжних дисциплін.

Під час відповіді на питання «Відзначте за значимістю ті форми подання навчального матеріалу, які можуть сприяти розширенню Ваших знань, умінь і навичок у сфері рекреаційного туризму?» респонденти майже одногосно обрали зустріч із туристами-практиками як одну з найоптимальніших форм отримання нової тематичної інформації з рекреаційного туризму. Відзначимо, що ця форма найзручніша в організації, оскільки вимагає переміщення однієї особи, а не групи, що, відповідно, мінімізує й фінансові затрати.

Наступними нестандартними формами отримання інформації щодо організації рекреаційного туризму студенти обрали туристичні об'єкти з екскурсіями, відвідування музеїв, туристичних фірм та турагентств. Найменшу прихильність респондентів викликав варіант «відвідування спеціалізованого туристичного магазину» (рис. 1).

Під час відповіді на запитання щодо вибору методів контролю, які найбільш підходять для оцінки знань із навчального предмету «Рекреаційний туризм» студентам давали можливість обрати три варіанти методів контролю знань із шести запропонованих, які їм найбільше імпонують.

Так, опитані студенти надали перевагу практичній (28,7 %) і тестовій (27,7 %) перевірці знань, умінь та навичок. На третьому місці, за узагальненими даними, – усне опитування, яке обрали 20,2 % респондентів. Письмовий варіант оцінювання рівня компетентності з рекреаційного туризму як один із найбільш дієвих обрало 13,8 % студентів. І маловідомим та таким, із яким молодь найрідше стикалась упродовж освітнього процесу, став метод самооцінки й взаємооцінки (7,4 %).

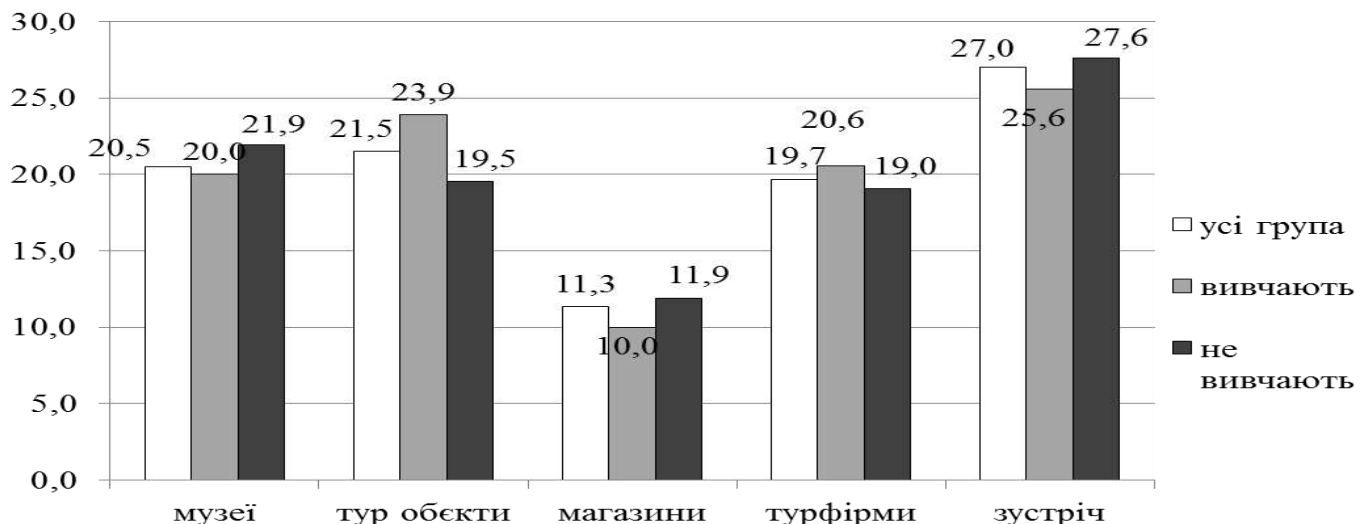

Рис. 1. Дані думки студентів щодо нестандартних форм отримання інформації на заняттях із рекреаційного туризму

Потрібно відзначити як позитивне і той факт, що студенти запропонували власний варіант методу контролю знань, умінь та навичок із дисципліни «Рекреаційний туризм» – такий, як виконання творчого завдання (2,1 %).

Завершальне відкрите запитання спонукало респондентів до роздумів на тему змісту навчального матеріалу, який би вони хотіли отримати під час вивчення курсу «Рекреаційний туризм». Найбільш популярними відповідями стали організація походів і подорожей, планування туристських маршрутів, діяльність супроводжуючих туристських груп, поведження в екстремальних умовах походу, види спеціального туристського спорядження, безпека туриста, надання долікарської допомоги, маловідомі природні, історичні й архітектурні рекреаційні об'єкти, особливості маркетингу в туризмі, діяльність туристичних агентств, відпочинково-оздоровчий і лікувальний туризм. Крім того, опитані виявили бажання опанувати рекреаційний туризм через практичні заняття. Це можна пояснити тим, що на цьому етапі розвитку суспільства в студентів існує відкритий доступ до інформації, чого не скажеш про опанування практичних знань, умінь та навичок.

Виходячи з результатів анкетування, власного педагогічного досвіду та аналізу напрацьованих теоретиків і практиків, нами сформовано модель профільної підготовки студентів спеціалізації «Фізична культура та туризм» у сфері рекреаційного туризму (рис. 2).

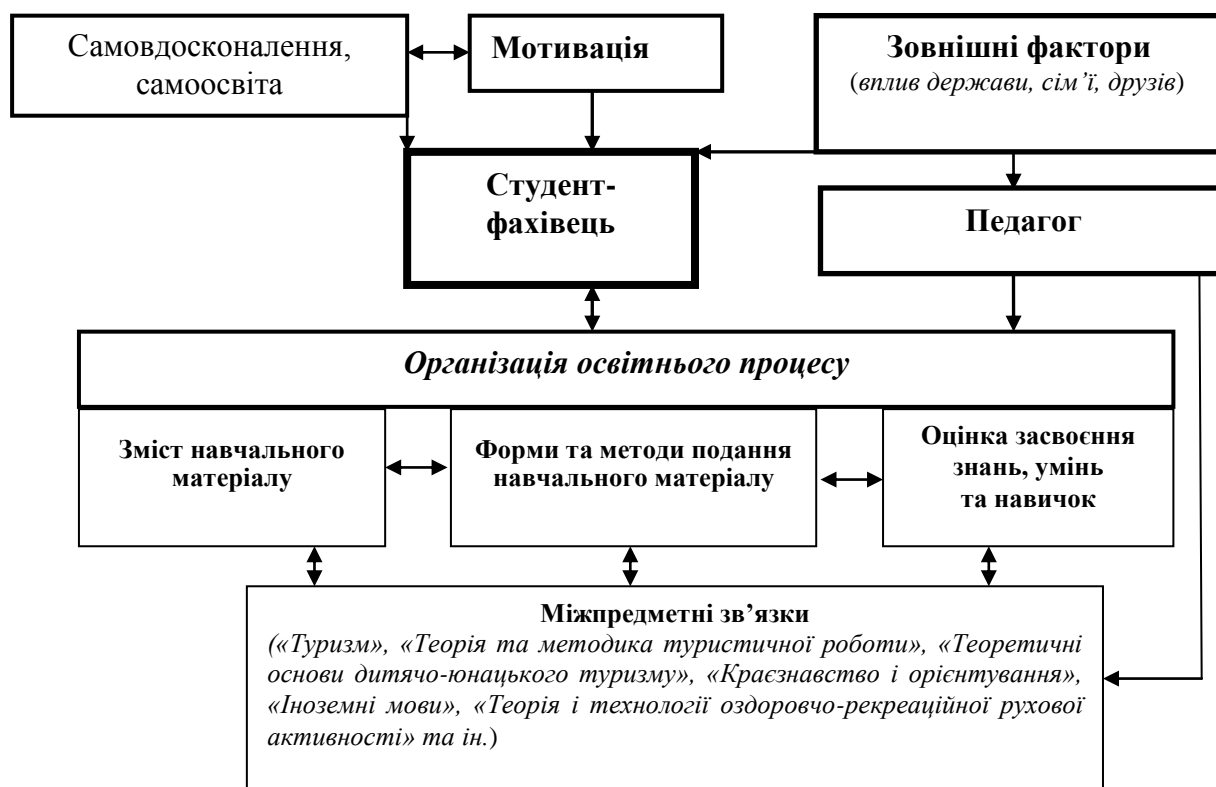

Рис. 2. Модель оптимальної організації навчання рекреаційному туризму студентів факультетів фізичної культури зі спеціалізації «Методика туристичної роботи»

Отже, організація освітнього процесу студентів спеціалізації «Методика туристичної роботи» передбачає формування мотивації до засвоєння знань, умінь і навичок із рекреаційного туризму через власний приклад викладача, за допомогою розвитку навчально-пізнавальних, творчих здібностей (подолання перешкод у процесі розв'язання поставлених задач, виконання нестандартних завдань), наголошення на значущість цієї навчальної діяльності для оволодіння майбутньою професією та подальше самовдосконалення через подорожі, походи, допомогу в реалізації активної дозвілленої діяльності близьких і друзів, завдяки організації нестандартних навчальних занять.

Щодо змісту навчального процесу, то нами для вивчення пропонуються такі розділи знань: «спортивний туризм», «пішохідний туризм», «зелений туризм», «туристичні послуги», «краєзнавство», «анімація в рекреаційному туризмі», «маркетинг у рекреаційному туризмі». Формуванню навчального процесу передував аналіз низку програм суміжних дисциплін, опрацювання навчально-методичної літератури, перейняття досвіду теоретиків і практиків сфери туризму.

Звичайно, зміст заняття є важливою складовою частиною освітнього процесу, однак ми підтримуємо думку науковців, що ще важливішим фактором залучення студента в безпосередню навчальну діяльність є методики його викладання. Їх подання мало різну форму – від класичних інформаційних лекцій до лекцій-дискусій, візуалізацій і зустрічей із практиками цієї сфери, відвідування екскурсій, перенесенням змісту навчального матеріалу в життєві та професійні ситуації, створення позитивної атмосфери через обмін життєвим досвідом студентів у провадженні активної рекреаційної діяльності та ін. Також відомо, що цілеспрямований процес передачі й засвоєння знань, умінь і навичок повинен передбачати використання принципів науковості, систематичності та послідовності й доступності тощо.

Оцінка – це процес і результат виявлення рівня опанування студентами професійно важливих компетенцій, порівняно з еталонними уявленнями, який задекларований у навчальних програмах чи інших керівних документах. Здійснюючи контроль знань, умінь та навичок із дисципліни «Рекреаційний туризм», ми пропонуємо, передусім дотримуватися принципів об'єктивності, усебічності, дієвості й стимулювання; урахувувати приріст компетентності студентів та застосовувати різні форми контролю

(усний, письмовий, тестовий, практичний). Важливо підтримувати дії чи відповіді вербальною й невербальною оцінкою, дозволяти студентам проводити самооцінку та самоаналіз, взаємооцінку. Це все сприятиме створенню позитивного сприятливого фону занять, довірливих відносин у колективі, підвищить самооцінку неактивних, «скованих» студентів.

Під час вивчення рекреаційного туризму потрібно підтримувати міжпредметні зв'язки із суміжними дисциплінами, основними з яких є «Теоретичні основи дитячо-юнацького туризму», «Теорія і технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності», «Теорія та методика туристичної роботи», «Туризм». Також важливо формувати зв'язки з несуміжними дисциплінами (іноземними мовами, менеджментом). Це дасть змогу скоординувати в подальшому хід освітнього процесу, сприятиме більш глибокому сприйняттю основних положень та фактів, розширить діапазон засвоєних знань, умінь і навичок, покращить формування окремих понять усередині окремих навчальних предметів, розуміння так званих міжпредметних понять, тобто таких, повне уявлення про які неможливо дати під час викладання однієї дисципліни й усвідомити глобальну картину функціонування усієї сфери туризму.

Отже, формування ефективної моделі профільної підготовки студентів факультетів фізичної культури та здоров'я, саме комплексність в організації навчального процесу з рекреаційного туризму, врахування думки студентів, колег і напрацювання теоретиків та практиків щодо підбору змісту, методів та форм занять, способів оцінки знань дасть змогу підвищити рівень знань і мотивацію до вивчення цієї дисципліни.

Дискусія. Досліджень організації навчання туристичного спрямування серед студентів фізкультурного профілю нами не знайдено. Водночас існують узагальнювальні праці щодо підготовки фахівців туристичної сфери. Г. А. Гарбар пропонує три аспекти організації освітнього процесу, що важливі для будь-якої туристичної галузі: фундаментальне навчання (отримання знань згідно з навчальним планом спеціальності); технічне навчання (знання як робити), яке відточує майстерність і розробляє навички, необхідні для цієї спеціалізації; особисті здібності, що відображають особисті якості фахівця [6]. Автор також виділяє такі глобальні підсистеми професійної підготовки кадрів сфери туризму: допрофесійну, професійне навчання у ВЗО та післядипломну освіту. Ми ж сформуваємо модель оптимальної організації навчання рекреаційному туризму студентів факультетів фізичної культури зі спеціалізації «Методика туристичної роботи», яка включає зміст, форми й методи організації навчального процесу, оцінку компетентності студентів, міжпредметні зв'язки, мотивацію, самовдосконалення, особистісні якості педагога, та не виключили й зовнішні фактори. Нами доповнено напрацювання науковців щодо організації освітнього процесу туристичного спрямування. Так, А. П. Аніщенко [2, с. 42] рекомендує під час побудови змісту навчального процесу враховувати запити потенційних роботодавців; Я. Воєвода [5], А. П. Аніщенко та М. М. Зайцева [2] відзначають про формування міжпредметних зв'язків із навчальними предметами, які не споріднені зі сферою туризму, однак дають можливість підготувати кваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця галузі рекреаційного туризму (іноземними мовами, менеджментом, психологією та економікою); С. М. Кобзова радить під час викладання дисциплін туристсько-рекреаційного циклу використовувати такі форми та методи, як мультимедійні лекції, семінари-практикуми, тематичні дискусії з відеомодулями, творчі проектні завдання, тестування, проведення конференцій тощо [8, с. 58]; О. В. Андреева й О. Л. Благій [1] рекомендують доповнювати систему освіти таких фахівців проблемними ситуаціями, діловими іграми, використанням можливостей комп'ютерної техніки для розвитку дослідницької активності, Інтернет-тренінгів тощо.

Новизна нашого дослідження полягає в розробці комплексної моделі організації навчання рекреаційного туризму майбутніх фахівців сфери фізичної культури та туризму в Україні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Дані проведеного нами дослідження засвідчили, що під час вивчення навчального предмету «Рекреаційний туризм», на думку студентів, при отриманні їхньої спеціальності слід надавати перевагу отриманню знань, умінь і навичок на інформаційних лекціях, лекція-візуалізаціях, лекціях-дискусіях, практичних заняттях та зустрічам із практиками в галузі рекреаційного туризму, відвідуванню екскурсій, туристичних об'єктів, таких спеціалізованих закладів, як туристичні агентства, фірми, магазини туристичного спорядження. Щодо розділів знань, умінь і навичок, які б студенти хотіли опанувати насамперед на практичному рівні, то найбільшу зацікавленість простежено в активних видах туризму, таких як спортивний, зокрема пішохідний, туристичних послугах та краєзнавстві й туристичній анімації.

Отже, складові частини освітнього процесу студентів спеціальності «Методика туристичної роботи» мають передбачати підготовку майбутнього висококваліфікованого спеціаліста з галузі фізичної культури, туризму та рекреації відповідно до вимог цієї компетенції. Під час опанування

дисципліни «Рекреаційний туризм» навчальна діяльність студента повинна містити мотиваційний, змістовий та практичний компоненти, контрольні-оцінювальні дії, підкріплюватися міжпредметними зв'язками, містити нові й нестандартні підходи в поданні інформації, оцінці знань, умінь і навичок.

Подальшого вивчення потребують апробація розробленої моделі та формування раціональної організації освітнього процесу з інших навчальних дисциплін сфери туризму для студентів факультетів фізичної культури та здоров'я.

Джерела та література

1. Андреева О. В., Благій О. Л. Система підготовки та підвищення кваліфікації фахівців із фізичної рекреації. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*: зб. наук. праць/Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2015. Т. 3. С. 5–10.
2. Аніщенко А. П., Зайцева М. М. Підготовка кадрів туристичної індустрії. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. Хмельницький, 2015. № 11. С. 39–43.
3. Бар-Ор О., Роуланд Т. Здоровье детей и двигательная активность: от физиологических основ до практического применения/пер. с англ. И. Андреев. Киев: Олимп. лит., 2009. 528 с.
4. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг: навч. посіб. Харків: Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, 2013. 202 с.
5. Воевода Я. Структура системи та особливості підготовки кадрів для туристичної сфери. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення*: матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів, 2014. С. 320–325.
6. Гарбар Г. А. Підготовка фахівців сфери туризму у вищих навчальних закладах України. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія*. Харків, 2013. Вип. 41(1). С. 246–257. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_filos_2013_41%281%29__24 (дата звернення: 16.04.18). Назва з екрана.
7. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. Донецьк, 2014. 416 с.
8. Кобзова С. М. Роль дисциплін блоку рекреації у підготовці фахівців сфери туризму та готельного господарства до професійної діяльності. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка*. Луганськ, 2013. № 8. ч. 4. С. 50–59. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/kobzova4.htm (дата звернення: 16.04.18). Назва з екрана.
9. Конох А. П. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2007. 42 с.
10. Круцевич Т. Ю., Безверхня Г. В. Рекреація у фізичній культурі різних груп населення : навч. посіб. Київ: Олімп. літ., 2010. 370 с.
11. Нестуля О. О. Соціологія: практикум. Модульний варіант: навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2009. 272 с.
12. Організація та методика оздоровчої фізичної культури і рекреаційного туризму/О. М. Жданова, А. М. Тучак, В. І. Поляковський, І. В. Котова. Луцьк : РВВ «Вежа» ім. Лесі Українки, 2000. 248 с.
13. Рибковський А. Г., Канішевський С. М. Системна організація рухової активності людини. Донецьк: ДонНУ, 2003. 436 с.
14. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект): монографія. Запоріжжя: ЗДУ, 2003. 442 с.
15. Федорченко В. К., Дьорова Т. А. Історія туризму в Україні. Київ: Вища шк., 2002. 195 с.
16. Філоненко І. М. Особливості та структура системи підготовки кадрів для туристичної сфери. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка*. Луганськ, 2012. № 4, ч. 2. С. 59–64. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/filonenko.htm (дата звернення: 16.04.18). Назва з екрана.
17. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006. 352 с.
18. Футорный С. М. Двигательная активность и ее влияние на здоровье и продолжительность жизни человека. *Физическое воспитание студентов*. 2011. Вып. 4. С. 79–83.
19. Шука Г. П. Сучасна система підготовки професійних кадрів спортивно-оздоровчого туризму в Російській Федерації. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка*. Луганськ, 2012. № 4, ч. 2. С. 115–123. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/schuka2.htm (дата звернення: 16.04.18). Назва з екрана.

References

1. Andriieva, O. V. & Blahii, O. L. (2015). Systema pidhotovky ta pidvyshchennia kvalifikatsii fakhivtsiv iz fizychnoi rekreatsii [The System of Training and Qualification Improvement of Specialists in Physical Recreation]. *Fizychno vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi* : zb. nauk. pr. Skhidnoievrop. nats. un-tu imeni Lesi Ukrainky. Lutsk, t. 3, 5–10.
2. Anishchenko, A. P. & Zaitseva, M. M. (2015). Pidhotovka kadriv turystychnoi indusrii [Training of the tourism industry]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina»*. Khmelnytskyi, no. 11, 39–3. Bar-Or, O. & Rouland, T. (2009). Zdorove detei y dvyhatelnaia

- aktyvnost: ot fyzyolohycheskykh osnov do praktycheskoho prymereneniia [Children's health and motor activity: from physiological principles to practical application]. Kiev, Olimp. lit., 528.
3. Velychko, V. V. (2013). Orhanizatsiia rekreatsiinykh posluh : navch. posib. [Organization of recreational services]. Kharkiv, Kharkiv. nats. un-t miskoho hosp-va im. O.M. Beketova, 202.
 4. Voievoda, Ya. (2014). Struktura systemy ta osoblyvosti pidhotovky kadriv dlia turystychnoi sfery [Structure of the system and peculiarities of preparation for the tourist sphere]. *Problemy aktyvizatsii rekreatsiino-ozdorovchoi diialnosti naselennia* : materialy IKh Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastiu. Lviv, 320–325.
 5. Harbar, H. A. (2013). Pidhotovka fakhivtsiv sfery turyzmu u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [Elektronnyi resurs] [Professional personnel training of the tourism at the higher educational establishments of Ukraine]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Filosofia*. Kharkiv, vyp. 41(1), 246–257. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_filos_2013_41%281%29__24 (data zvernennia: 16.04.18). – Nazva z ekrana.
 6. Hladush, V. A. & Lysenko, H. I. (2014). Pedahohika vyshchoi shkoly: teoriia, praktyka, istoriia : navch. posib. [Pedagogy of high school]. Donetsk, 416.
 7. Kobzova, S. M. (2013). Rol dystsyplin bloku rekreatsii u pidhotovtsi fakhivtsiv sfery turyzmu ta hotelnoho hospodarstva do profesiinoi diialnosti [Elektronnyi resurs] [Role of disciplines of recreation block in tourism and hotel industry specialists' professional training]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu im. T. Shevchenka*. Luhansk, no. 8, ch. 4, 50–59. – Rezhym dostupu: http://tourlib.net/statti_ukr/kobzova4.htm (data zvernennia: 16.04.18). – Nazva z ekrana.
 8. Konokh, A. P. Teoretychni ta metodychni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv iz sportyvno-ozdorovchoho turyzmu u vyshchykh navchalnykh zakladakh : avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04 [Theoretical and methodical principles of professional training of future specialists in sports and health tourism in higher educational institutions]. Kyiv, 42.
 9. Krutsevych, T. Yu. & Bezverkhnia, H. V. (2010). Rekreatsiia u fizychnii kulturi riznykh hrup naselennia [Recreation in the physical culture of different groups of the population]. K, Olimpiiska 1-ra, 248.
 10. Nestulia, O. O. (2009). Sotsiolohiia: praktykum. Modulnyi variant : navch. posib. [Sociology: practicum. Modular version]. Kyiv, Tsentru uchb. lit., 272.
 11. Zhdanova, O. M., Tuchak, A. M., Poliakovskiy, V. I. & Kotova, I. V. (2000). Orhanizatsiia ta metodyka ozdorovchoi fizychnoi kultury i rekreatsiinoho turyzmu [Organization and methods of recreational physical culture and recreational tourism]. Lutsk, Vezha, 248.
 12. Rybkovskiy, A. H. & Kanishevskiy, S. M. (2003). Systemna orhanizatsiia rukhovoï aktyvnosti liudyny [System organization of human motor activity]. Donetsk, DonNu, 436.
 13. Sushchenko, L. P. (2003). Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia ta sportu (teoretyko-metodolohichni aspekt) : monohrafiia [Professional training of future specialists in physical education and sports]. Zaporizhzhia, ZDU, 442.
 14. Fedorchenko, V. K. & Dorova, T. A. (2002). Istoriiia turyzmu v Ukraini [History of tourism in Ukraine]. Kyiv : Vyshcha shk., 195.
 15. Filonenko, I. M. (2012). Osoblyvosti ta struktura systemy pidhotovky kadriv dlia turystychnoi sfery [Elektronnyi resurs] [Features and structure of the training for tourism system]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu im. T. Shevchenka*. Luhansk, 4, ch. 2, 59–64. – Rezhym dostupu: http://tourlib.net/statti_ukr/filonenko.htm (data zvernennia: 16.04.18). – Nazva z ekrana.
 16. Fitsula, M. M. (2006). Pedahohika vyshchoi shkoly : navch. posib. [Pedagogy of high school]. Kyiv, Akademydav, 352 s.
 17. Futornyi, S. M. (2011). Dvihatelnaia aktivnost i ee vliianie na zdorove i prodolzhitelnost zhizni cheloveka [Motor activity and its effect on human health and life expectancy]. *Fizicheskoe vospitanye studentov*, vyp. 4, 79–83.
 18. Shchuka, H. P. (2012). Suchasna systema pidhotovky profesiinykh kadriv sportyvno-ozdorovchoho turyzmu v Rosiiskii Federatsii [Elektronnyi resurs] [The modern system of professional training in sports and health tourism in the Russian Federation]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu im. T. Shevchenka*. Luhansk, no. 4, ch. 2, 115–123. – Rezhym dostupu: http://tourlib.net/statti_ukr/schuka2.htm (data zvernennia: 16.04.18). – Nazva z ekrana.

Стаття надійшла до редакції 07.06.2018 р.